

ПОНЯТТЯ ПРО МЕТОДИЧНЕ МИСЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ

Грицай Н.Б. (м. Рівне, Україна)

Сьогодні у системі освіти України все більшою актуальністю набуває проблема вдосконалення методики навчання біології у загальноосвітніх навчальних закладах. На жаль, сучасні учні не завжди із захопленням пізнають таємниці живого. Шкільний курс біології перенасичений багатьма складними термінами, містить велику кількість наукового матеріалу, важкого для розуміння, що значно знижує пізнавальні інтереси учнів. Одним зі способів виправлення такої ситуації є підготовка такого вчителя, який б умів застосовувати найефективніші форми і методи навчання, використовувати різноманітні методичні прийоми, впроваджувати новітні освітні технології. Це сприятиме підвищенню якості навчального процесу, зростанню успішності учнів з біології та активізації їхньої пізнавальної діяльності.

Отже, основним орієнтиром вищої освіти має бути формування випускника, який відзначатиметься не лише високим рівнем біологічних знань, а й сформованою методичною компетентністю, готовністю до виконання професійної діяльності. Особливо важливим у підготовці майбутніх вчителів біології є розвиток методичного мислення. Методичне мислення нерозривно пов'язане із методичною майстерністю та особистістю вчителя і визначає способи вирішення методичних задач, вибір педагогічних засобів (способів мотивації, форм, методів і прийомів навчання), індивідуальний методичний стиль майбутнього педагога.

Аналіз наукових досліджень дав підстави стверджувати, що професійне мислення майбутніх педагогів (професійно-педагогічне, педагогічне мислення) було предметом вивчення багатьох учених (О. Абдулліна, Д. Вількеєв, С. Гільманшина, С. Каргін, М. Кашапов, Г. Китайгородська, Ю. Кулюткін, А. Курашинова, О. Куоні, І. Лернер, А. Маркова, О. Орлов, О. Осипова, О. Піскунов, В. Сластьонін, Л. Спірін, Г. Сухобська та ін.). Методичне мислення як важливу складову методичної компетентності, різновид педагогічного мислення розглядали Р. Герасимова, О. Зубков, О. Ігна, Т. Кочарян, Н. Кузовльова, Ю. Кулюткін, О. Нагреллі, Л. Нікітіна, С. Поздняк, К. Саломатов, Г. Саранцев, О. Таможня, Г. Сухобська, В. Шаган, С. Шатилов та ін. Проте методичне мислення майбутніх вчителів біології ще не було у центрі наукових досліджень вітчизняних учених.

Мета статті: сформулювати поняття про методичне мислення майбутніх учителів біології та з'ясувати його значення у методичній підготовці студентів-біологів у вищому навчальному закладі.

Дослідниця А. Курашинова вказує, що поняття «професійне мислення» почало використовуватись в науковому лексиконі з другої половини ХХ ст. у зв'язку зі значною інтелектуалізацією суспільної праці. Це поняття вживають у двох значеннях: коли хочуть наголосити на високому професійно-кваліфікаційному рівневі фахівця і коли хочуть підкреслити особливості мислення, зумовлені характером професійної діяльності. Сказане повною мірою стосується професійно-педагогічного мислення [5]. За твердженням О. Осипової, педагогічне мислення існує як процес розв'язування педагогічних задач [6]. О. Куоні зазначає, що педагогічне мислення – це здатність усвідомлено застосовувати педагогічні ідеї, знання та вміння в конкретних ситуаціях професійної діяльності, бачити в певних явищах професійної діяльності педагогічну сутність, що надалі буде визначати активність і прагнення особистості до досягнень у майбутній професійній діяльності [4].

Погоджуємося із С. Гільманшиною, яка тлумачить професійне мислення вчителя як своєрідну розумову діяльність, у ході якої відбувається узагальнене відображення і творче перетворення у психіці об'єктивних характеристик педа-

гогічного процесу, моделювання процесів навчання і виховання, що спричинено специфікою педагогічних явищ, метою і завданнями навчання, а також професійним досвідом вчителя [1]. Проте професійне мислення вчителя біології має свої ознаки, характерну структуру і способи розвитку, зумовлені особливостями діяльності педагога в процесі викладання біології, формування наукового світогляду, екологічного мислення, ціннісного ставлення до природи та ін.

З огляду на те, що вирішення педагогічних завдань опосередковане конкретним навчальним змістом предмета, виокремлюють методичне мислення. О. Зубков констатує, що методичне мислення забезпечує вміння викладача застосовувати наявні знання для реалізації завдань виховання і навчання відповідно до методичної теорії і конкретних умов навчання [2].

Н. Кузовльова підкреслює, що не можна обмежувати методичне мислення тільки безпосередньою здатністю вирішення практичних завдань, адже це не відображає всієї функції мислення. Якщо методичне мислення не передбачає тиме, наприклад, постановку завдань, то тоді діяльність мислення обмежиться лише адаптацією до умов. Науковець додає, що сутність методичного мислення дещо інша: предметом є методична задача, способом – методичні вміння як здатність діяти в екстремальних умовах, одиницею – прийом-вчинок як інтеграція операційних і матеріальних засобів, способів і умов навчання, продуктом – досвід вирішення завдань, а результатом – підвищення рівня методичного мислення як основи майстерності [3]. Крім того, В. Шаган доводить, що педагог може досягти високого рівня методичного мислення лише у випадку, якщо йому властиві творча самостійність, самоорганізація, а також дидактичні, організаційно-аналітичні та особистісні здібності [7].

Становлення методичного мислення студентів відбувається на етапі методичної підготовки у ВНЗ під час опанування методики навчання біології та інших методичних дисциплін, що передбачає, з одного боку, засвоєння майбутніми педагогами системи теоретичних знань і практичних умінь, а з іншого – оволодіння логікою педагогічного мислення.

Висновки. Методичну підготовку майбутніх педагогів у вищому навчальному закладі потрібно розглядати як послідовне формування у них таких значущих властивостей, що визначають якість їхньої професійної підготовки, як методична культура, методичне мислення, методична рефлексія та ін. Методичне мислення є важливою складовою методичної компетентності майбутніх учителів біології. У ньому відображено конкретні установки, методичні знання, способи розумових і практичних дій, необхідні для ефективної організації навчання біології в школі.

Література

1. Гильманшина С.И. Формирование профессионального мышления будущих учителей на основе компетентностного подхода: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / С. И. Гильманшина. – Казань, 2008. – 38 с.
2. Зубков А.Л. Развитие методической компетентности учителей в условиях модернизации общего образования: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / А. Л. Зубков. – М., 2001. – 22 с.
3. Кузовлева Н.Е. Развитие методического мышления в процессе профессиональной подготовки будущего учителя: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения» / Н. Е. Кузовлева. – М., 1995. – 16 с.
4. Куони Е.Ю. Формирование педагогического мышления у студентов классического университета: на примере изучения иностранного языка: дис.... канд. пед. наук: 13.00.08 / Куони Елена Юрьевна. – Ульяновск, 2010. – 285 с.
5. Курашинова А.Х. Развитие профессионального мышления будущего педагога в условиях задачной формы организации учебного процесса: автореф. дисс. ...

- канд. пед. наук: спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / А. Х. Курашинова. – Майкоп, 2007. – 27 с.
6. Осипова Е.К. Структура педагогического мышления учителя / Е. К. Осипова // Вопросы психологии. – 1987. – № 5. – С. 144–146.
7. Шаган В. С. Педагогическое сопровождение процесса развития методической компетентности преподавателя колледжа: автореф. дис.... канд. пед. наук: спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / В. С. Шаган. – Ижевск, 2010. – 24 с.

ГЕНЕЗА ПРОБЛЕМИ РОЗРОБКИ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Джурка Г.Ф. (м. Полтава, Україна)

Перехід України до високотехнологічного інформаційного суспільства зумовлює необхідність глибокого оновлення системи освіти, яка є основою розвитку країни, запорукою її майбутнього. У проєкті Національної доктрини розвитку освіти України у ХХІ столітті наголошується, що стрижнем освіти має стати виховання особистості, здатної до творчої праці, самонавчання і професійного розвитку, мобільної в освоєнні та впровадженні новітніх наукомістких технологій. Одним з вирішальних чинників модернізації системи освіти є створення нового покоління засобів навчання, які поєднують досягнення сучасної педагогічної науки з потужними дидактичними можливостями інформаційних технологій.

Суспільство інформаційних технологій (постіндустріальне суспільство) зацікавлене в тому, щоб його громадяни були здатні самостійно активно діяти, приймати рішення, адаптуватися до умов життя, що постійно змінюються. Тобто, сучасна освіта вимагає змін у самій концепції навчання. Вищий навчальний заклад повинен створити умови для формування особистості, що володіє такими якостями:

- гнучко адаптується в життєвих ситуаціях, що змінюються, самостійно здобуває необхідні знання, вміло застосовує їх на практиці для розв'язання різноманітних проблем, щоб протягом усього життя мати можливість знайти в ньому своє місце;
- самостійно критично мислить, уміє побачити в реальному світі труднощі й шукає шляхи раціонального їх подолання, використовуючи сучасні технології; чітко усвідомлює, де і яким чином набуті нею знання можуть бути застосовані в оточуючій дійсності; здатна генерувати нові ідеї, творчо мислити;
- грамотно працює з інформацією (уміє збирати необхідні для дослідження певного питання факти, аналізувати їх, висувати гіпотези розв'язання проблеми, робити необхідні узагальнення, співставлення з аналогічними чи альтернативними варіантами розгляду, встановлювати статистичні закономірності, формулювати аргументовані висновки і на їх основі виявляти і розв'язувати нові проблеми);
- комунікабельна, контактна в різних соціальних групах, уміє працювати спільно в різних галузях, попереджуючи конфліктні ситуації чи вміло виходячи з них;
- самостійно працює над розвитком власних моральних якостей, інтелекту, культурного рівня.

Процес входження вищої педагогічної школи в європейський освітній простір на виконання вимог Болонського процесу потребує вдосконалення, а також серйозної переорієнтації комп'ютерно-інформаційної складової. Лавиноподібне зростання об'ємів інформації прийняло характер інформаційного вибуху в усіх сферах людської діяльності. Інформаційний вибух породив безліч про-